

## Mediernes Checkpoint Charlie

Christa Lykke Christensen og Anne Jerslev (red.):

“Hvor går grænsen? Brudflader i den danske mediekultur”.

København: Tiderne skifter. 2009.

Spørgsmålet om, hvorvidt der gives grænser for, hvad medierne kan beskæftige sig med eller ej, er temaet for denne bog. Dette spørgsmål har dog ikke umiddelbart en medieforskrækket referenceramme a la for meget ‘vold’ eller ‘sex’ på tv eller i mediekulturen generelt. Det teoretiske afsæt kan hverken siges at udspringe af den tyske frankfurterskoles sammenkædning af medie- og socialforskning eller af angelsaksiske analyser af forholdet mellem medier, forbrugerkultur og vestlig demokrati- og modernitetsudvikling. Spørgsmålet i bogens titel er af retorisk art, og samlet udgør bogen ifølge indledningen ingen “normativ nøgle” (s. 22) for besvarelsen af, hvor grænsen egentlig går. Bogen søger i stedet i næranalytiske artikler at beskrive, hvordan de diskursive ændringer i forholdet “mellem det private og offentlige”, mellem “fakta og fiktion” og “mellem medierne som afsendere og deres modtagere som brugere” (s. 14) aktuelt er en væsentlig ingrediens i en række tv-programmer, teater-performances, hjemmesider, blogs samt mobiltelefonens kommunikationsformer. Bogens artikler, der såvel tematisk som analytisk har vidt forskellige perspektiver, udspringer af et forskningsprojekt med titlen “Hvor går grænsen? Højspændingsæstetik og etisk kvalitet i den aktuelle mediekultur” (2005-08). Dette projekt tager tråden op fra Bill Nichols bog *Blurred Boundaries. Questions of Meaning in Contemporary Culture* (1994) (jf. titlen “The Blurring of Boundaries” på projektets afslutningskonference) samt det danske humanistiske forskningsprojekt “Realitet, realisme, det Reelle i visuel optik” (1999-02), der undersøgte samtidskunstens nye virkelighedsparadigme i lyset af de ændringer af medie- og offentlighedsformer, der har fundet sted siden 1960’erne. I det just afsluttede projekt er det først og fremmest medierne, der er omdrejningspunktet for bogtitlens åbne, retoriske spørgsmål. Det er med andre ord et meget komplekst felt, som bogens spraglede omslag og debat-associerende titel dækker over.

I indledningen bliver det tydeligt, at bogen er henvendt til den akademiske offentlighed, der må forventes at kende de teoretiske forudsætninger, som disse, mediernes såkaldt “grænseoverskridende former” (s. 17), udfordrer (f. eks. Habermas’ offentlighedsteori og Kants æstetik). Her stilles tre underspørgsmål af mindre retorisk men mere diagnostisk karakter: 1) Når “noget *fungerer* som sandt og dermed tilfredsstillende mediebrugerens behov for sandhed”, undermineres da brugerens deltagelse i en offentlighed?; 2) Har faktuelle billeder mistet deres repræsentationelle kraft, når det bliver stadigt vanskeligere at skelne mellem fiktion og virkelighed?; og 3) Skaber brugerens involvering i de nye medier (en såkaldt *producer*) anderledes magtforhold, eller skabes der nye? Det er disse, meget relevante spørgsmål i den aktuelle mediekultur, som forskningsprojektet og bogens artikler sætter sig for at behandle.

Som nævnt er de grænser, der forskydes eller ændres, af diskursiv art, og det er mere eller mindre

i dette felt iblandet klassisk, humanistisk medieanalyse, at de enkelte artiklers analyser befinder sig. Det gælder for flere af dem, at de finder inspiration i Judith Butlers analyser af, hvordan kulturelle diskurser performer og ændres. Denne kulturanalytiske analyse af diskursive gentagelser og forandringer indlejres dernæst i den humanistiske medieanalyse. To artikler falder dog uden for dette generelle billede: nemlig Monna Dithmers og Lene Hansens. Monna Dithmer foretager en interessant vurdering og sammenligning af den etiske horisont i *Das Beckwerks* og *SIGNAs* performancestrategier på baggrund af detaljerede, klassiske værkanalyser. Lene Hansen foretager en klassisk samfundsvidenskabelig diskursanalyse af danske politikeres personlige hjemmesider med særlig henblik på, hvordan identitet og køn iscenesættes. Hun har dog store vanskeligheder med at udlede noget prægnant af materialet, da artiklen mangler et medieanalytisk perspektiv. Det er ikke desto mindre disse to meget forskellige artikler – fra et klassisk humanistisk og et klassisk samfundsvidenskabeligt hold – der sammen med Christa Lykke Christensens artikel om tv-satiren kommer tættest på at formulere en reel stillingtagen til, hvor grænsen går. Christa Lykke Christensen gør det – i nyere tids medieanalyse sjældent sete – at hun forholder sig moralsk fordømmende til sit genstandsfelt: den nyeste danske tv-satire. Hun argumenterer for, at tv-satiren *Klovn* f.eks. fungerer som en indlæring i nye grænser for social udelukkelse. Dette moralske perspektiv gør det til gengæld vanskeligt for læseren at bestemme, hvornår hun taler som analytiker, og hvornår hun udtaler sig som seer. Ikke desto mindre er det i denne som i Dithmers og Hansens artikler evident, at analytikeren befinder sig i diskursiv øjenhøjde med sit analytiske objekt. Således udæskes også analytikerens ståsted tydeligt i diskursen, og debatten om, hvor grænsen går, kan gå i gang. Banen er kridtet op, og læserhenvendelsen bliver på godt og ondt sammenlignelig med de mediedebatter, hvor journalisten personificerer den diskurs, der tales inden for. Eller sagt på en anden, mere positiv måde: analytikeren involverer sig, og den diskursive udsigeposition tydeliggøres.

Netop dette diskursive niveau er mere utydeligt i bogens øvrige artikler, hvor analytikerens stemme i højere grad holder sig på det overordnede, beskrivende niveau. Der er fine analyser imellem – specielt kan man fremhæve Anne Jerslevs elaborerede analyse af den kosmetiske kirurgis medieudtryk, Mette Mortensens afdækning af, hvordan USA's censurering af billeder af Irak-krigens ofre og fejringen af krigserindringerne interagerer på internettet, samt Anne Scott Sørensens (dog rigeligt lange) receptionsanalyse af den intime blog. Disse tre artikler udmærker sig ved, at den æstetiske medieanalyse indlejrer sig i en bred tværvideenskabelig videnshorisont. En sådan bredde viser sig ikke i så høj grad i Iben Haves og Ida Wentzel Winters bidrag om hhv. musikken i dokumentariske politikerportrætter og mobiltelefonens etablering af nye former for territorier i det offentlige rum.

Den utydelige udsigeposition, der på klassisk akademisk vis skjuler sig i det gode argument og den analytiske præcision, viser sig i gennemlæsningen af bogen mindre velegnet til at udpege, hvor den etiske eller moralske grænse går. Som læser får man ofte en større detail-viden om et fænomen, end man havde i forvejen. Og dette er al ære værd. Men den etiske diskussion overlades – som i programmerne selv – til læseren/brugeren af bogen. Den klassiske videnskabelige medieanalyse, der uddyber forståelsen af et værk, et programindhold eller et mediefænomen i en isoleret næranalyse, egner sig med andre ord ikke så godt som den diskursivt involverede analyse til at fastholde eller muligvis antyde et svar på de spørgsmål, der rejses i indledningen.

Det ville have været velgørende og oplagt for en bog som denne med en udredning af de forskellige diskursive niveauer og mediematricer, som medierne benytter sig af. Ligeledes ville det have været interessant, hvis bogen havde budt på analyser af offentlighedsformernes ændringer i lyset af de elektroniske og digitale mediers vækst, hvor f.eks. mediekonvergens og mediets betydning for indholdet var medreflekteret. Som bogen nu fremtræder, befinder den sig i et grænseland, som kunne kaldes lige dele "videnskabelig" og "debatrende", fordi den ikke gør sig sin egen og mediernes diskursive udsigeposition klart. Skønt læseren bliver klogere på en række problemstillinger, og skønt flere af artiklerne egner sig som introduktioner (på universitets- og gymnasieniveau) til dette 'blurring boundaries'-fænomen, forbliver de på indholdsanalysens og værkbekræftelsens niveau. En teoretisk ramme for, hvordan disse nye medieudtryk (i en oplevelses- og begivenhedskultur) kan reflekteres etisk, savnes til stadighed, skønt spørgsmålene, der stilles, er yderst relevante. Med dette forskningsprojekt er beskrivelsen af et meget komplekst felt påbegyndt. Det er ikke desto mindre tydeligt, at der er meget mere arbejde, der skal gøres, hvis vi skal kunne forstå implikationerne af de nye medieformer i en global kontekst. Ligesom det gør sig gældende i den globale verden i øvrigt, er det f.eks. meget vanskeligt at indtage en neutral udsigeposition endside finde det arkimediske punkt, der samler en række iagttagelser på værkniveau. Bogen fungerer således i bedste forstand som et fortættet punkt – et mediernes Checkpoint Charlie anno 2009 – der selv (som videnskabelig debatbog) befinder sig midt i den grænsekonflikt, den forsøger at afdække. Men dette diskursive niveau, der generelt gør sig gældende for den akademiske analyse i dag, kunne og burde have været tydeliggjort ved andet end den gestus til læseren, som bogens retoriske spørgsmål udgør.

*Bodil Marie Stavning Thomsen, lektor, ph.d.  
Nordisk Institut, Aarhus Universitet*